

Ritualer og gravlæggelse

På Nivågårdbopladsen blev der for mere end 7000 år siden gravlagt en dreng i en lav grube med okker. Tilsyneladende en helt almindelig mesolitisk gravlæggelse hvis det ikke var for den hvide sten med en sort plet der lå i den ene øjenhule og den tildannede sten som udfyldte mundhulen (forsidefoto). Stenene er tydeligvis symbol på henholdsvis øje og tunge. Men hvilken betydning har stenene haft og hvilket ritual har de indgået i ved gravlæggelsen?

I dansk arkæologi har der ikke været tradition for at studere ritualer i forbindelse med gravlæggelser, måske undtaget megalitforskningen, problemstillingerne har i stedet primært været rettet mod helbredsmæssige, sociale og samfundshierarkiske tolkninger. Men grave som den på Nivågård-lokaliteten indeholder træk som giver stof til eftertanke – ikke alt kan være udtryk for økonomiske og sociale forhold i fortidens samfund – og det bliver derfor en oplagt opgave at forske i de religiøse og rituelle aspekter i gravlæggelserne. Og det er der da også nogle, både danske og svenske arkæologer, der gør.

Redaktionen har derfor inviteret forskellige forskere til at give deres bud på hvordan *de* forsker i ritualer. De arbejder alle med gravlæggelser, men med meget forskellige opfattelser af hvad ritualer er og hvordan vi som arkæologer kan arbejde med og tolke dem.

Liv Nilsson Stutz er fortaler for at teori og metode skal tilpasses hinanden og det arkæologiske

materiale. Ved at kombinere handlingsteori med metoden ”anthropologie de terrain” har hun undersøgt hvordan de rituelle handlinger i forbindelse med mesolitiske gravlæggelser medvirker til at skabe strukturer og normer for de deltagende.

Marianne Rasmussen og Mads K. Holst er en del af det tværvidenskabelige Skelhøjprojektet, og i den forbindelse er det blevet påvist at vand er et centralt element i højens opbygning i ældre bronzealder. I artiklen diskuteres bl.a. hvilken betydning vand – både fysisk og symbolsk – har i bronzealderens begravelsesrituale.

Anders Kaliff arbejder med at finde frem til de kosmologiske forestillinger bag kremering og brandofre i skandinavisk bronzealder. Ved at anvende den fortidige vediske kultur som analogi foreslår han at bronzealderens kosmologi bygger på en elementlære hvor ild og vand er væsentlige elementer, der indgår i ritualerne.

Endelig er der gæsteskribenten Jørgen Podemann Sørensen som er religionshistoriker. Han mener at en abstrakt ritualteori vil give arkæologerne langt bedre mulighed for at tolke de materielle levn som religiøs praksis i forhistorien har efterladt. Ritualer indeholder to elementer: det produktive der er udtryk for det ritual skal producere og det situerende, som er omdrejningspunktet eller nedtælling til ”nulpunktet” – til en ny begyndelse. Podemann Sørensen mener at vi skal lede efter disse rituelle ”nulpunkter”!

Redaktionen